

آموزش و پرورش کارآمد

فاطمه چنانی^۱، مرجان حزباوی^۲، مینا حسنی^۳، آفاق حردان زاده^۴

^۱ دکترای زبان و ادبیات فارسی، مدرس دانشگاه های فرهنگیان استان خوزستان

^۲ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان اهواز، پردیس فاطمه الزهرا س

^۳ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان اهواز، پردیس فاطمه الزهرا س

^۴ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان اهواز، پردیس فاطمه الزهرا س

چکیده

یکی از مهمترین و اثر بخش ترین ارکان پیشرفت و توسعه هر کشور سیستم آموزش پرورش آن کشور است. هر کشوری که سیستم آموزش پرورش پویا و فعالی داشته باشد از عقب ماندگی آموزشی به دور است. در واقع آموزش و پرورش کارآمد سیستمی است که کارایی و اثر بخشی را در خود جمع کرده است؛ بشرطی که ویژگی های آموزش و پرورش کارآمد را شناسایی کنیم و در جهت توسعه و پیشرفت آن تلاش کنیم. از ارکان آموزش و پرورش کارآمد می توان به این موارد اشاره کرد: اولین رکن برنامه ریزی می باشد. دومین رکن از ارکان آموزش و پرورش کارآمد سازماندهی کارهاست. سومین رکن مدیریت زمان است. چهارمین رکن مهم؛ آینده نگری است و در نهایت همه ی اینها اگر هدف پیشرفت و ترقی بیشتر و کارآمدی باشد سخت کار کردن و تلاش کردن را در هر مرحله سر لوحه ی کار خود قرار خواهند داد. بنابراین در نتیجه نهایی؛ حداکثر رضایت برای کارکنان سازمان و حداکثر رضایت و قبولی دانش آموزان زمانی اتفاق می افتد که سازمان کارآمد و موثر عمل کرده باشد.

واژه های کلیدی: آموزش پرورش، کارآمد، توسعه، پیشرفت، سیستم، تعلیم تربیت

مقدمه

آموزش و پرورش در روزگار امروزی به دنبال دگرگونی‌هایی که در جهان پدید آمده، تغییرات عمده و زیادی یافته، به طوری کارآمدتر شده است. در دنیای امروزه آموزش و پرورش یکی از مهمترین عوامل توسعه و پیشرفت هر کشور است. و همه‌ی کشورهای دنیا می‌کوشند نظام آموزشی خود را کارآمد کنند. درحقیقت نظام آموزشی کلید فتح آینده است و از دیرباز انتظار از این نظام آن بوده که انسان‌های فردا را تربیت کند و نسل امروز را برای زندگی در جامعه فردا آماده سازد. ما در این مقاله می‌کوشیم به روش کتابخانه‌ای و پژوهش در کتاب و مقالات به هدف غایی آموزش و پرورش کارآمد پی ببریم؛ هدف از این مقاله رسیدن به معنای واقعی کارآمدی آموزش و پرورش است. می‌خواهیم به این مفهوم برسیم که درواقع کارآمد بودن یعنی پرورش دانش آموزانی که در آینده به شهروندانی فعال و مسئولیت پذیر تبدیل شوند، و در راستای آن سازگار، مستقل، مولد، کارآمد، تأثیرگذار در پیرامون خود و حتی فراتر از آن باشند. هدف از پژوهش حاضر در واقع پی بردن به تأثیری است که کارآمد بودن نظام بر پیشرفت جامعه دارد. اما در حقیقت باید فهمید که کارآمدی چیست؟ آموزش پرورش کارآمد چه ویژگی‌هایی دارد؟ وظیفه و هدف آن چیست؟ و برای کارآمد شدن چه تلاش‌هایی می‌کند و همچنین باید تحقیق کرد که چه معیارها و ملاک‌هایی برای سنجش کارآمدی وجود دارد؟ و چه عاملی بر کارآمدی آموزش و پرورش موثر است؟

در این مقاله سعی می‌شود با بررسی سوال‌های فوق ویژگی‌های آموزش و پرورش کارآمد با توجه به نتایج به دست آمده؛ ارائه شود. در ادامه می‌خواهیم با پژوهش و تحقیق به نقشی که مدیران و مسئولان در کارایی نظام آموزشی دارند برسیم. چرا که اگر این نظام؛ کارآمد باشد و در کشف خلاقیت‌ها و استعدادها، موثر باشد نتیجه فارغ‌التحصیلانی، می‌باشد که موفق خواهند بود. اگر تلاش‌های مدیران و معلمان بتواند شرایط مطلوب، و مثبت آموزشی را مهیا سازد و فرایند تعلیم و تربیت، به موثرترین شکل ممکن انجام شود؛ آموزش و پرورش ما کارآمد و اثر بخش در نهایت همه‌ی اینها مطلوب خواهد بود.

کارآمدی

کارآمد به معنای باتدبیر، فعال، خبره، کاری و ماهر است. کلمه‌ی کارایی و کارآمدی هم تقریباً هم معنی هستند، اما همه‌ی صاحب نظران تعریف واحد و مشخصی در مورد کارآمدی و کارایی ندادند و در این مورد اتفاق نظر ندارند. در واقع زمانی می‌توان به کارایی دست یافت که کارها را اصولی و با برنامه و با استفاده از حداقل منابع به اتمام رساند. هرچقدر ما بتوانیم یک کار را با به کارگیری منابع کمتری انجام دهیم، کارایی بیشتری داریم. یعنی برای افزایش کارایی باید در مصرف منابعی که در اختیار داریم صرفه جویی کنیم. برای داشتن کارایی باید تمام فعالیت‌ها با برنامه‌ی مشخص و دقت بالا صورت بگیرد. با کارآمدی می‌توان فعالیت‌های سازمان آموزش و پرورش را بهبود بخشید. برای ایجاد کارآمدی در سازمان باید گام به گام و با برنامه‌ی از قبل تعیین شده، قدم برداشته شود. کار تیمی یکی از مولفه‌های مهم برای ایجاد کارآمدی در سازمان است. در فعالیت تیمی مشارکت، حمایت، ارتباطات، قابلیت، برابری، اعتبار، احساس مسئولیت و صمیمیت، کمک زیادی به کارآمد شدن تیم و سازمان می‌کند. همچنین کار اگر تیمی و با همکاری درست تیم انجام گیرد، سریع‌تر می‌توان به هدف رسید.

در فرایند رسیدن به هدف منابع مختلفی صرف می‌شود که می‌توان با کارایی هزینه‌ی منابع را ارزیابی کرد. به این صورت که منابع استفاده شده در رسیدن به هدف کارایی سازمان را نشان می‌دهد. اگر هزینه‌ی منابع برای رسیدن به هدف از

خروجی کار کمتر باشد، کارآیی بیشتر و موثرتر است و اگر هزینه‌ی منابع در فرایند رسیدن به هدف از خروجی کار و ارزش هدف بیشتر باشد کارآیی کمتر است.

در ادامه به هدف و ویژگی نظام آموزشی کارآمد می‌پردازیم: همان‌طور که می‌دانیم یکی از مهمترین عوامل پیشرفت هر جامعه، آموزش و پرورش آن جامعه است. در واقع جامعه‌ای پیشرفته است که سیستم آموزشی پیشرفته و مدرن داشته باشد و برعکس جامعه‌ای دچار سرازیری و رکود است که دارای نظام آموزشی عقب مانده و راکد باشد. یکی از عمده‌ترین عامل در کارآمدی مدارس؛ نیروی انسانی کارآمد می‌باشد؛ در اولین مرحله باید استخدام و مصاحبه‌ی معلمان به طور دقیق انجام شود؛ زیرا در یک مدرسه‌ی کارآمد معلم در رشته‌ی خود تخصص دارد و در همان رشته‌ای که تخصص دارد مشغول به کار می‌شود. در مدارس اثر بخش معلمان دائماً در حال به روزرسانی اطلاعات خود هستند و از فنون تازه و بروز در امر تدریس و یاددهی استفاده می‌کنند.

ویژگی مدارس کارآمد

همچنین یک مدرسه‌ی کارآمد دارای فضای مناسب آموزشی است. فضاهای آموزشی متناسب باید طبق استانداردهای تعیین شده باشند. چیدمان کلاس‌ها، فضاهای ورزشی (سالن ورزشی مناسب)، محیط باز، از جمله‌ی این موارد است. مدرسه‌ی کارآمد باید دارای امکانات تکنولوژی، آزمایشگاهی، کمک آموزشی و... باشد؛ زیرا استفاده از تکنولوژی‌های به روز برای مدارس در آسان کردن یادگیری و بروز کردن استعدادها نقش اساسی را دارد. آنچه همگی بر آن اتفاق نظر دارند، حضور مخاطب اصلی در صحنه‌ی تعلیم و تربیت است، در یک نظام موفق و کارآمد لازم است به جای حل کردن مسائل و رفع نیاز دانش‌آموز؛ ذهن دانش‌آموز را به حل این مسائل و کنجکاوای سوق دهیم. اگر در سیستم آموزشی، دانش‌آموز محوری؛ معنای درست و جایگاه خود را پیدا کند و تعلیم و تربیت با ایجاد رابطه عاطفی بین معلم و فراگیر برقرار شود؛ در آن زمان تلاش و کوشش برای رسیدن به هدف نتیجه خواهد داد. ما باید همواره به این نکته توجه کنیم که تربیت آن چیزی نیست که به طور رسمی به دانش‌آموزان آموزش می‌دهیم؛ بلکه آن چیزی است که به طور غیر رسمی دانش‌آموزان را تحت تاثیر قرار میدهد.

راه رسیدن به این فرایند؛ تعامل درست بین فراگیر و معلم است زیرا با دادن دستورالعمل‌ها و فرمول‌ها نمیتوان در کارآمد ساختن نظام آموزشی نتیجه‌ای گرفت. همچنین در فعالیت یادگیری دانش‌آموزان را به انجام کار گروهی دعوت کنیم تا دانش‌آموزان با همکاری در جامعه کوچک آشنا شوند تا بعدها بتوانند در جامعه بزرگتر فعالیت درست و کارآمد داشته باشند. زیرا هدف نظام آموزشی موثر این است که همه‌ی دانش‌آموزان خود را برای تبدیل شدن به شهروندانی آگاه و اداره‌ی جامعه در حال تغییر و پیشرفت آماده کند.

وظیفه‌ی آموزش و پرورش کارآمد

در واقع وظیفه اصلی آموزش پرورش کارآمد توان بخشیدن به تمام افراد جامعه؛ در جهت توسعه‌ی کامل استعدادها و نیز شناخت توانمندی‌های خلاق خویش است. و این وظیفه بر سایر اهداف دیگر آموزش و پرورش ارجحیت دارد و دستیابی به این دشوار و طولانی است؛ و برای جستجوی جهانی عادلانه تر و بهتر؛ برای زیستن ضروری محسوب می‌شود. بهره‌گیری

والگوگیری صحیح از روش‌های اصلاحی، به دور از هرگونه افراط و تفریط و تقلید کورکورانه می‌تواند تأثیر مثبتی بر سیستم آموزشی کشور ایجاد کند.

وظایف آموزش پرورش کارآمد

۱. توجه و اهمیت‌دادن به کیفیت آموزش پرورش و سرمایه‌گذاری و صرف منابع مالی برای تولید مواد آموزش موثر.
۲. اصلاح مدیریت و امور اداری اجرایی یک برنامه موثر و قوی نیاز به یکسری اطلاعات آموزش جدید دارد؛ چرا که اگر یک نظام اطلاعاتی آموزشی به خوبی طراحی و اجرا گردد و آثار آن بر کیفیت و آموزشی به واسطه‌ی زمینه‌سازمانی که در آن عمل می‌کند تعیین خواهد شد. بازنگری در مسائل آموزشی نیاز به برنامه‌ریزی هدفمند دارد.
۳. آینده‌نگری و آینده‌شناسی آموزش و پرورش کارآمد باید برای نسل‌های بعدی برنامه‌ریزی کند و نیم‌نگاهی به نسل جدید داشته باشد.
۴. تأکید به چهار رکن اساسی یادگیری، یادگیری برای زیستن، دانستن انجام دادن و زیستن یادگیری به کارگیری شیوه‌های فعال مشارکتی و تجربی، تأثیر به آموزش ارزش‌هایی مانند صلح، و احترام به محیط زیست است.

آموزش و پرورش کارآمد در سایر کشورها

یکی از مهمترین ارکان پیشرفت هر جامعه آموزش و پرورش آن جامعه است و طبق تجربه‌ها بدست آمده نشان داده شد که وضعیت آموزش و پرورش هر کشور در سیر رشد یا انحطاط هر کشور در طول حیات تاریخی آن تأثیر گذار است. در این راستا مطالعه تجارب علمی و عملی کشورها که کارآموزی داشته‌اند مفید و موثر است. البته استفاده از تجارب مفید دیگران زمانی موثر خواهد بود که اندیشه‌ها و فرهنگ‌ها فراموش نشود. با نگاهی گذرا به سیر پیشرفت تحولات کشورهای پیشرفته علمی درمی‌یابیم؛ این گونه کشورها با آینده‌نگری با برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری فراوان توانستند تحولاتی در آموزش و پرورش خود ایجاد کنند.

ژاپن از جمله کشورها است که در آموزش و پرورش بسیار موفق بوده سخت‌کوشی؛ صرفه‌جویی و خود اتکایی و استفاده صحیح از وقت از ویژگی مثبت ژاپنی‌ها محسوب می‌شود ژاپنی‌ها به کار گروهی بسیار بها می‌دهند و می‌توان گفت از عوامل بسیار موثر پیشرفت ژاپن در روحیه کار گروهی است. مردم ژاپن دارای وجدان کاری بسیار بالا هستند و تمامی این روحیات را مدیون تعلیمات و آموزش‌های انجام گرفته در سیستم آموزشی اثر بخش ژاپن می‌باشد و کشورهای دنیا با استفاده از تجربیات ژاپن و دیگر کشورها توانستند بر کار آمدی آموزش پرورش خود بیفزایند.

ملاک و شاخص‌های کارایی و کارآمدی آموزش و پرورش

اگر کارآمدی را یک مجموعه‌ی کلی در نظر بگیریم در واقع می‌توان گفت این مجموعه از کارایی و اثربخشی تشکیل شده است. کارایی همان خوب و درست و به جا انجام دادن است و اثربخشی یعنی کار خوب کردن برای رسیدن به هدف و نتیجه. کارآمدی نشان دهنده‌ی قابلیت است که سازمان‌ها و مدیران در اداره و مدیریت سازمان دارند. البته هر سازمانی از جمله سازمان آموزش و پرورش ممکن است در موقعیت‌هایی در عرصه وظایف و اهداف با درجه‌ای از ناکارآمدی مواجه شوند؛ اما سازمانی موفق است که بتواند از این چالش موقتی با استفاده از راهکارهای نظری و عملی بیرون بیاید؛ زیرا

ناکارآمدی چالش بسیار مخرب در مسیر رسیدن به اهداف است. ملاک کارآمدی در سازمانهای مختلف و حتی بخشهای مختلف یک سازمان، باتوجه به هدف متفاوت است. اما به طور کلی ملاک کارآمدی سازمان آموزش و پرورش به میزان رسیدن به اهداف مشخص شده، چگونگی رسیدن به این اهداف، زمان صرف شده، خروجی کار، زمان پاسخ به کار، امکانات و تجهیزات استفاده شده و همچنین هزینه‌ای که برای این هدف صرف شده همگی ملاک سنجش کارآمدی محسوب می‌شوند. در شرایط مختلف ملاک سنجش کارآمدی هم متفاوت است. باتوجه به شرایط بالا محاسبه‌ی کارآمدی انجام می‌شود. یکی از شاخصه‌های مهم کارآمدی برنامه‌ریزی برای انجام کارهاست. بدون برنامه‌ریزی، رسیدن به هدف تقریباً غیرممکن است.

یکی دیگر از مواردی که در کارآمدی بیشتر به ما کمک می‌کند، سازماندهی کارهاست با سازماندهی قدمی بزرگ برای رسیدن به هدف برمی‌داریم. برای داشتن کارآمدی بیشتر در کارها ارتباطات بسیار مهم است چرا که در سازمان واقعی وجود دارد که باید با دیگران ارتباط درست برقرار کنیم و با کمک همدیگر کارها را پیش ببریم. یکی دیگر از ویژگی‌های مهم کارآمدی مدیریت زمان است. تلف کردن وقت و به تأخیر انداختن کارها جز ناکارآمدی نتیجه‌ای نخواهد داشت. آینده‌نگری یکی از رکن‌های بسیار مهم کارآمدی سازمان است چرا که انجام دادن کارها و تعیین اهداف بدون در نظر گرفتن اتفاقات آینده کار عقلانی نیست. امروزه استفاده از تکنولوژی و ارتباطات نوین در کارآمدی سازمان بسیار موثر است. تکنولوژی ابزار و روشی را در اختیار سازمان قرار می‌دهد تا بتواند چالش‌ها و موانع رسیدن به هدف را هموار کند. در هر مرحله‌ای از مسیر رسیدن به هدف تاکید افراد و سازمان باید بر پایه‌ی پیشرفت باشد. اگر هدف پیشرفت و ترقی بیشتر باشد، سخت کار کردن و تلاش کردن را در هر مرحله سرلوحه‌ی کار خود قرار خواهند داد. جذب منابع مالی و انسانی و همچنین امکانات لازم برای رسیدن به اهداف در کارآمد شدن سازمان موثر است. حداکثر رضایت شغلی برای کارکنان سازمان و حداکثر رضایت و قبولی دانش‌آموزان زمانی اتفاق می‌افتد که سازمان کارآمد و موثر عمل کرده باشد. توانمندسازی معلمان و مدیران و کارکنان سازمان همگی باید از برنامه‌ی اساسی سازمان آموزش و پرورش باشد که این توانمندی مزیت بسیار مهم برای سازمان است. انتخاب مدیرانی لایق و توانمند برای مدارس همچنین بهبود وضعیت معلمان از طریق دوره‌های مختلف؛ نشان دهنده‌ی کارآمدی سازمان آموزش و پرورش است.

نتیجه‌گیری

نظام آموزش و پرورش مهمترین و اثر بخش‌ترین، سازمان و تشکیلات هر جامعه و کشور است و یکی مهمترین وظایف و رسالت آموزش و پرورش کارآمد فراهم آوردن زمینه شکوفایی و بروز استعدادهای بالقوه دانش‌آموزان است. مدیران نقش اساسی در کارایی، نظام آموزشی دارند. اگر آموزش و پرورش کارا باشد، نتایج این نظام دانش‌آموزان و فارغ‌التحصیلان می‌باشند. که کارا خواهند بود. با نگاهی به پیشینه موضوع و نظر صاحب‌نظران در بحث کارایی، ملاحظه شد کلمه کارآمدی مترادف کارایی آمده و کارآمدی و کارایی بیشتر به استفاده بهینه از منابع در راستای رسیدن به اهداف می‌باشد و سازمانی کارآمد است که از منابع (انسانی و مادی) در جهت رسیدن، به اهداف بهره‌بردارد. سازمان آموزشی به منظور کار کردن فعالیت‌های آموزشی، باید از فرصت‌ها و منابع با برنامه‌ریزی به نحو مطلوب استفاده کند. در جهت رسیدن به اهداف تلاش کند. اگر تلاش‌های مدیران، معلمان و مربیان در آموزش و پرورش، بتواند چنان شرایط مطلوب آموزشی را فراهم

نماید که فرایند یاددهی، یادگیری به موثرترین وجه ممکن انجام شود، آموزش و پرورش ما کارآمد و اثر بخش و در نهایت بهره‌ور خواهند بود.

منابع و مأخذ

۱. مقاله بررسی ویژگی های آموزش پرورش کارآمد
۲. منابع و اصول آموزش از آقای شکوهی
۳. سازمان و مدیریت در آموزش پرورش از احمد صافی
۴. نقش معلمان کارآمد در زمینه
۵. آموزش تربیت از حمید رضا قبادی

Efficient Education

Fatemeh Chenani¹, Marjan Hizbavi², Mina Hasani³, Afaq Hardanzadeh⁴

1- Doctor of Persian Language and Literature, Secretary of Education of Shush Secondary School, Lecturer of Farhangian Universities of Khuzestan Province

2- Undergraduate Student of Ahvaz Farhangian University, Fatemeh Zahra Campus

3- Undergraduate Student of Ahvaz Farhangian University, Fatemeh Zahra Campus

4- Undergraduate Student of Ahvaz Farhangian University, Fatemeh Zahra Campus

Abstract

One of the most important and influential pillars of the development of each country is its education system. In fact, efficient education is a system that has accumulated efficiency and effectiveness, so that we identify the characteristics of efficient education and strive for its development. One of the pillars of efficient education is: the first pillar of planning. The second pillar of efficient education is the organization of tasks. The third pillar is time management. The fourth important pillar is foresight, and ultimately all of these will put hard work and effort at every stage of their work if the goal is more progress and progress. Therefore, in the end, maximum satisfaction for the employees of the organization and the maximum satisfaction and acceptance of students occurs when the organization has acted efficiently and effectively.

Keywords: Education, Efficient, Development, Progress, System, Education
